

Europos
Komisija

2016 m. Švietimo ir mokymo
stebėsenos biuletenis

Lietuva

Švietimas ir
mokymas

2016 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenio antrąjį tomą sudaro dvidešimt aštuonios atskirų šalių ataskaitos. Šis dokumentas grindžiamas naujausia kiekybine ir kokybine informacija, siekiant pristatyti ir įvertinti naujausias kiekvienoje ES valstybėje narėje taikomas politikos priemonės, daugiausiai dėmesio skiriant nuo 2015 m. vidurio įvykusiems pokyčiams. Todėl juo papildomi esami informacijos šaltiniai, kuriuose aprašomos nacionalinės švietimo ir mokymo sistemos.

Toliau apibūdinama šalių ataskaitų struktūra. 1 skyriuje pateikiama statistinės informacijos apie pagrindinius švietimo ir mokymo rodiklius apžvalga. 2 skyriuje trumpai apibūdinami pagrindiniai šalies švietimo ir mokymo sistemos privalumai ir problemos. 3 skyriuje nagrinėjamos išlaidos švietimui, demografinės ir su gebėjimais susijusios problemos. 4 skyriuje daugiausiai dėmesio skiriama mokyklos nebaigimo, ankstyvojo ugdymo ir priežiūros klausimams, taip pat pagrindiniams gebėjimams, nes šios sritys yra labai svarbios siekiant kovoti su nelygybe ir skatinti įtrauktį. 5 skyriuje nagrinėjama politika, kuria siekiama modernizuoti mokyklinį ugdymą, įskaitant, inter alia, mokytojo profesiją ir skaitmeninius bei kalbos įgūdžius. 6 skyriuje aptariamos aukštojo mokslo modernizavimo priemonės. Galiausiai 7 skyriuje nagrinėjami profesinio rengimo ir mokymo, taip pat suaugusiųjų švietimo klausimai.

Rankraštis parengtas 2016 m. rugsėjo 15 d.
ec.europa.eu/education/monitor

1. Pagrindiniai rodikliai

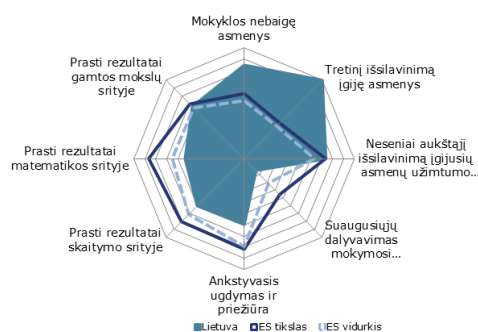
		Lietuva		ES vidurkis		
		2012	2015	2012	2015	
„ET 2020“ lyginamieji standartai						
Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 metų amžiaus grupė)	Iš viso	6,5%	5,5%	12,7%	11,0%	
Tretinį išsilavinimą įgiję asmenys (30–34 metų amžiaus grupė)	Iš viso	48,6%	57,6%	36,0%	38,7%	
Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra (nuo 4 metų iki privalomojo švietimo pradžios amžiaus)		84,2% ¹¹	88,8% ¹⁴	93,2% ¹¹	94,3% ¹⁴	
Prasti penkiolikmečių rezultatai (dalis proc.)	Skaitymas	21,2%	:	17,8%	:	
	Matematika	26,0%	:	22,1%	:	
	Gamtos mokslai	16,1%	:	16,6%	:	
Absolventų užimtumas pagal išsilavinimo lygį (20–34 metų asmenys, baigę mokslus per pastaruosius trejus metus iki ataskaitinių metų)	ISCED 3–8 (iš viso)	75,6%	82,1%	75,9%	76,9%	
Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose (25–64 metų amžiaus grupė)	ISCED 0–8 (iš viso)	5,4%	5,8%	9,2%	10,7%	
Kiti susiję rodikliai						
Investicijos į švietimą	Viešosios išlaidos švietimui (procentinė BVP dalis)	5,8%	5,4% ¹⁴	5,0%	4,9% ^{14,p}	
	Išlaidos viešosioms ir privačioms institucijoms (vienam besimokančiam asmeniui, €, PGS)	ISCED 1–2	€3.569	€1.795 ¹³	:	: ¹³
		ISCED 3–4	€2.386	€2.226 ¹³	:	: ¹³
		ISCED 5–8	€6.230	€3.320 ¹³	:	: ¹³
Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 metų amžiaus grupė)	Gimę šalyje	6,4%	5,5%	11,6%	10,1%	
	Gimę užsienyje	:	:	24,9%	19,0%	
Tretinį išsilavinimą įgiję asmenys (30–34 metų amžiaus grupė)	Gimę šalyje	48,2%	57,6%	36,7%	39,4%	
	Gimę užsienyje	:	:	33,8%	36,4%	
Absolventų užimtumas pagal išsilavinimo lygį (20–34 metų asmenys, baigę mokslus per pastaruosius trejus metus iki ataskaitinių metų)	ISCED 3–4	61,3%	72,2%	69,7%	70,8%	
	ISCED 5–8	85,3%	88,5%	81,5%	81,9%	
Judumas mokymosi tikslais	Atvykę bakaluro studijų absolventai	1,2% ¹³	1,5% ¹⁴	5,5% ¹³	5,9% ¹⁴	
	Atvykę magistro studijų absolventai	2,2% ¹³	3,3% ¹⁴	13,6% ¹³	13,9% ¹⁴	

Šaltiniai: Eurostatas (išsamesnė informacija pateikiama 9 skyriuje); EBPO (PISA).

Pastabos. Pateikiamas ES svertinis vidurkis, kurį skaičiuojant, atsižvelgiant į šaltinį, įtraukiamas skirtingas valstybių narių skaičius; b = duomenys nepalyginami, nutrūkusi laiko eilutė; d = skiriasi apibrėžtis; p = negalutinis; u = nepatikimas; 11 = 2011 m.; 13 = 2013 m.; 14 = 2014 m.

Išsamesnė informacija pateikiama atitinkame 1 tomo skyriuje (www.ec.europa.eu/education/monitor).

1 pav. Pozicija, palyginti su geriausiais (išorinis žiedas) ir prasčiausiais (centras) rezultatais

Šaltiniai: Švietimo ir kultūros GD skaičiavimai, grindžiami Eurostato (2015 m. darbo jėgos tyrimo) ir EBPO (2012 m. PISA) duomenimis.

Pastaba. Pozicijos, palyginti su geriausiais (išorinis žiedas) ir prasčiausiais (centras) rezultatais.

2. Svarbiausia informacija

- Lietuva vykdo reformas, susijusias su mokytojo profesija, kad padidintų jos patrauklumą, pagerintų pirminio mokytojų rengimo kokybę ir užtikrintų nuolatinį profesinį tobulėjimą.
- Lietuvoje mokyklos nebaigusių asmenų skaičius labai mažas, tačiau mokinių skaitymo ir matematikos įgūdžiai prastesni už ES vidurkį. Remiantis nacionalinių testų rezultatais, beveik penktadaliui šešiolikmečių trūksta pagrindinių žinių ir įgūdžių.
- Palyginti su ES vidurkiu, dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose nedidelis, nustatyta didelių skirtumų tarp miesto ir kaimo vietovių. Vyriausybė ėmėsi keleto priemonių, kad padidintų dalyvavimo lygį ir kokybę.
- Lietuvoje tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičius yra didžiausias Europos Sąjungoje. Vis dar neišspręsti uždaviniai, susiję su aukštojo mokslo kokybe ir inovacijų rezultatais, ypač su mokymo kokybe ir socialinių emocinių gebėjimų ugdymu, taip pat su praktiniu mokymu aukštojo mokslo programose.
- Tik nedaug suaugusiųjų dalyvauja mokymosi visą gyvenimą programose. Kadangi mokiniai ir jų tėvai profesinį rengimą ir mokymą vis dar laiko nepatrauklia alternatyva, reikia pagerinti jo kokybę ir bendradarbiavimą su įmonėmis.

1 langelis. 2016 m. Europos semestro Lietuvai skirta rekomendacija dėl švietimo ir mokymo

Į 2016 m. Europos Sąjungos Tarybos Europos semestro Lietuvai skirtas rekomendacijas įtraukta rekomendacija dėl švietimo ir mokymo:

daugiau investuoti į žmogiškąjį kapitalą ir spręsti kvalifikuotų darbuotojų trūkumo problemas didinant švietimo sistemos atitiktį darbo rinkos poreikiams, gerinant mokymo ir suaugusiųjų mokymosi kokybę.

3. Investicijos į švietimą siekiant išspręsti su demografinė padėtimi ir įgūdžiais susijusias problemas

Bendros valdžios sektoriaus išlaidos švietimui, išreikštos BVP dalimi, pastaruosius kelerius metus nuolat mažėjo (nuo 6,1 proc. 2008 m. iki 5,4 proc. 2014 m., ES vidurkis buvo 4,9 proc.¹). Bendros valdžios sektoriaus išlaidos švietimui, kaip bendrų viešųjų išlaidų dalis, 2014 m. sudarė 12,8 proc. – šiek tiek daugiau nei 2008 m. (12,1 proc.)².

Vidutinės kvalifikacijos darbuotojų užimtumo lygis 2015 m. buvo šiek tiek mažesnis už ES vidurkį (70,8 proc. 2015 m., palyginti su 73,9 proc.), o žemos kvalifikacijos darbuotojų – gerokai mažesnis (45 proc., palyginti su 53,2 proc.). Kita vertus, aukštos kvalifikacijos asmenų užimtumo lygis buvo didesnis už ES vidurkį (89,6 proc., palyginti su 84,1 proc.)³.

Lietuva yra viena iš šalių, per pastaruosius kelerius metus patyrusių didelę emigraciją. 2015 m. emigrantų skaičius buvo dukart didesnis už imigrantų skaičių (44 500, palyginti su 22 100, Lietuvos statistikos departamentas, 2015a).

¹ Šaltinis – Eurostato bendrų valdžios sektoriaus išlaidų suskirstymo pagal funkcijas klasifikatoriaus (angl. COFOG) duomenų bazė.

² Šaltinis – Eurostato, „Bendros valdžios sektoriaus išlaidos švietimui, išreikštos bendrų viešųjų išlaidų dalimi“.

³ Šaltinis – Eurostato darbo jėgos tyrimas, interneto kodas *lfsa_ergaed*. Žema kvalifikacija = ISCED 0–2 lygmenys; vidutinė kvalifikacija = ISCED 3–4 lygmenys; aukšta kvalifikacija = ISCED 5–8 lygmenys.

2016 m. pradžioje, po mokytojų profesinių sąjungų surengtų streikų, padidinus mažiausią taikomą koeficientą⁴ buvo padidintas mažiausiai uždirbančių mokytojų darbo užmokestis (Švietimo ir mokslo ministerija, 2016d). Švietimo ir mokslo ministerija parengė penkerių metų programą, pagal kurią bus padidintas mokytojų darbo užmokestis. Remiantis šia programa, ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigose dirbančių mokytojų darbo užmokestis, palyginti su 2016 m. darbo užmokesčiu, iki 2020 m. turi būti padidintas 32,6 proc. (Švietimo ir mokslo ministerija, 2016c). Programa pateikta vyriausybei tvirtinti.

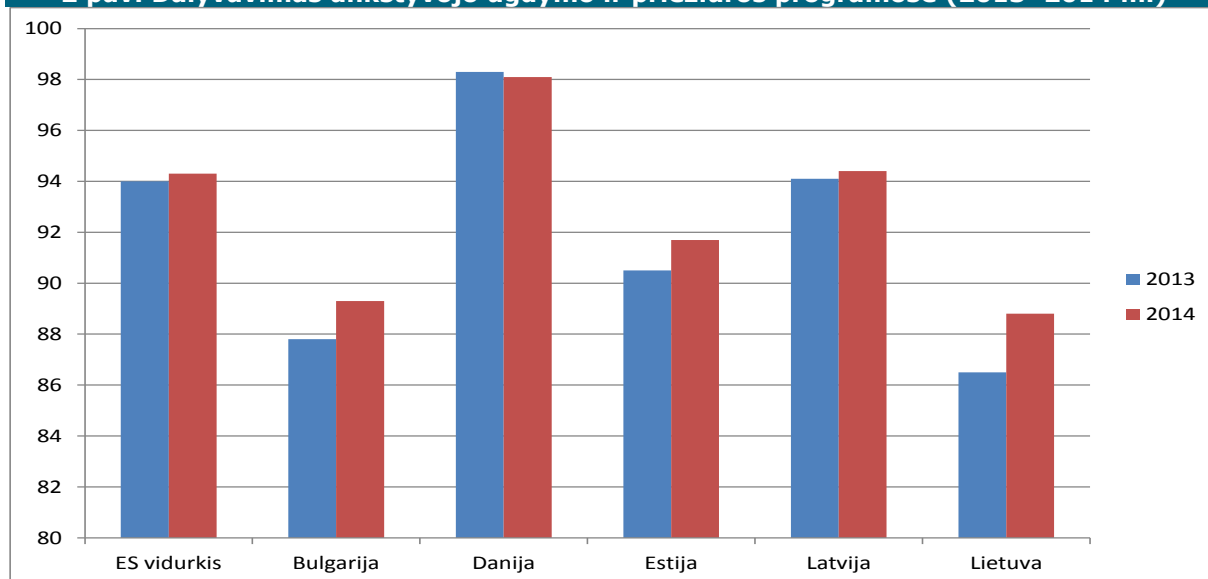
2016 m. birželio 1 d. įsigaliojo nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos pagrindų planas. Pagal šią programą nustatomas stebėsenos sistemos tikslas ir koordinavimas, nurodomos atsakingos institucijos. Stebėsenos sistema apima visus švietimo lygmenis, įskaitant išsilavinimą įgijusių asmenų rezultatus darbo rinkoje ir būsimų įgūdžių poreikių nustatymą.

4. Nelygybės mažinimas ir įtraukties didinimas

Mokyklos nebaigusių asmenų skaičius tebėra gerokai mažesnis už ES vidurkį (2015 m. – 5,5 proc., ES vidurkis – 11 proc.)⁵ ir nuo 2008 m. (7,5 proc.) vis mažėja. Esama lyčių nelygybės – mokyklos nebaigia 6,9 proc. berniukų ir 4 proc. mergaičių, tačiau ši nelygybė tebėra viena mažiausių Europos Sąjungoje.

Palyginti su kitomis ES šalimis, dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose lygis yra žemas⁶. 2013 m. ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose dalyvavo 86,5 proc. ketverių metų vaikų – tai yra žymiai mažiau už ES vidurkį (93,1 proc.)⁷. Dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose lygis miesto ir kaimo vietovėse smarkiai skiriasi (atitinkamai 97,4 proc. ir 44,5 proc. 3–6 m. vaikų nuo bendro tokio amžiaus vaikų skaičiaus) (Lietuvos statistikos departamentas, 2014 m.). Viena iš priežasčių – tinkamų transporto paslaugų trūkumas (2015 m. Švietimo paslaugų centro duomenys).

2 pav. Dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose (2013–2014 m.)

Šaltinis – Eurostatas. Interneto duomenų kodas: *educ_uoe_enra10*.

⁴ Lietuvoje mokytojų darbo užmokestis turi būti apskaičiuojamas taikant koeficientus, kurie skiriasi atsižvelgiant į patirtį ir mokymo kategoriją. Mokytojų, dirbančių ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigose, darbo užmokestis padidintas 7 proc., jaunų mokytojų, vis dar nepriklausančių jokiai pedagoginei kategorijai – 5 proc., kitų pedagogų – vidutiniškai 3 proc., pedagogikos srities darbuotojų, tokių kaip specialiuųjų pedagogų, psichologų ir socialinių pedagogų, – 2,5 proc.

⁵ Šaltinis – Eurostatas.

⁶ Ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigas lanko vaikai nuo ketverių iki septynerių metų – privalomojo mokslo pradžios.

⁷ PIRLS apklausos duomenimis (2012 m. IEA), mokiniai, ilgiau lankę ankstyvojo ugdymo ir priežiūros įstaigas, yra geriau pasirengę pradiniam ugdymui ir pasiekia geresnių rezultatų.

Iš naujausių Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (2012 m. PISA) rezultatų matyti, kad prastai skaitančių ir mokančių matematiką mokinių dalis Lietuvoje buvo didesnė už ES vidurkį. Itin didelę dalį sudarė berniukai ir vaikai kaimo vietovėse (EBPO 2013b). Remiantis 2015 m. nacionalinio egzaminų centro surengto pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (PUPP)⁸ rezultatais, prastai besimokančių mokinių dalis sudaro 15–20 proc. ir daugiau, t. y., beveik penktadaliui dešimtokų (šešiolikmečių) trūksta pagrindinių žinių ir įgūdžių⁹. Nacionalinių testų duomenimis, ketvirtokai (dešimtmečiai) patiria sunkumų skaitydami ir rašydami, o su matematika susijusios problemos išryškėja aštuntoje klasėje (keturiolikmečiams). Per pastaruosius ketverius metus tendencijos išliko panašios (Pukėnė R., 2016 m.).

Vyriausybė ėmėsi keleto priemonių, kad padidintų dalyvavimo ankstyvojo ugdymo ir priešžiūros programose lygį ir pagerintų jų kokybę. 2016 m. rugsėjo mėn. nustatytas privalomas šešiamečių priešmokyklinis ugdymas. Siekiant atnaujinti ir pagerinti priešmokyklinį ugdymą ir jo programą, 2015 m. parengtas ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas (2015 m. *Eurydice* duomenys). 2015 m. įsteigtos 452 naujos priešmokyklinio ugdymo grupės, 2016 m. planuojama įkurti daugiau kaip 80 tokių grupių.

Lietuva ketina padidinti neformaliojo vaikų švietimo programų įvairovę ir prieinamumą¹⁰. Remiantis „krepšelio“ (t. y. vienam mokiniui skirtų lėšų) principu, 2015 ir 2016 m. šiai veiklai atitinkamai skirta 3,24 mln. EUR ir 9,72 mln. EUR (Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016b).

Siekiant pagerinti mokinių rašymo ir skaitymo įgūdžius, 2016 m. sausio mėn. Švietimo ir mokslo ministerija patvirtino naujas Lietuvių kalbos pradinio ugdymo ir Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo programas¹¹. Sukurtos ir mokykloms pasiūlytos standartizuotos priemonės, kuriomis naudojamosi mokyklos gali palyginti savo mokinių rezultatus su visos šalies mokinių rezultatais ir gauti išsamią kiekvieno vaiko rezultatų analizę. 2017 m. bus pradėta taikyti visapusiška nacionalinė bendrojo lavinimo mokyklas lankančių mokinių mokymosi rezultatų vertinimo sistema.

Be to, siekiama palaipsniui reformuoti specialiąsias švietimo ir socialines institucijas, kad būtų sumažintas specialiąsias institucijas lankančių vaikų skaičius ir būtų sukurta naujų modelių.

5. Mokyklinio ugdymo modernizavimas

Vienas pagrindinių Lietuvos uždavinių – reformuoti mokytojo profesiją. Reikia:

- gerinti bendrą mokymo kokybę (gerinti prastus Tarptautinio moksleivių vertinimo programos ir nacionalinių testų rezultatus);
- padaryti mokytojo profesiją patrauklią jauniems gabiems žmonėms (atsižvelgiant į tai, kad pirminį mokytojų rengimą renkasi nedaug kandidatų);
- spręsti galimo gamtos mokslų mokytojų trūkumo problemą (Lietuvoje yra seniausia matematikos ir fizikos mokytojų bendruomenė), kartu sprendžiant bendro mokytojų pertekliaus klausimą (išsamesnės informacijos pateikiama 2 langelyje).

2015 m. gruodžio mėn. patvirtinta geros mokyklos koncepcija. Ja remiamasi kaip gairėmis, mokykloms tobulinant ir gerinant savo švietimo kokybę. „Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas“ apima nacionalinės švietimo bendruomenės susitarimus dėl švietimo tikslų ir

⁸ Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas (angl. *Test of Basic Education Learning Achievements*). Jis rengiamas kasmet ir juo įvertinami pagrindinio ugdymo pasiekimai. Šis patikrinimas privalomas tiems, kurie nori gauti pagrindinio ugdymo pažymėjimą.

⁹ Įvairių mokyklų ir apskričių rezultatai smarkiai skyrėsi. Mergaičių rezultatai buvo geresni nei berniukų, mokinių miesto vietovėse – geresni nei kaimo vietovėse, o gimnazijų mokiniai pasirodė geriau nei pagrindinių, vidurinių mokyklų ar profesinio rengimo ir mokymo įstaigų mokiniai.

¹⁰ Neformalusis vaikų švietimas apibrėžiamas Švietimo įstatyme (http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=395105). Neformalusis vaikų švietimas – švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas. Neformaliojo vaikų švietimo paskirtis – tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais.

¹¹ <http://www.upc.smm.lt/naujienos/lituanistai/programa.php>.

mokymosi rezultatų. Įgyvendinus šį dokumentą, bus lengviau sistemingai gerinti mokytojų kvalifikaciją ir užtikrinti, kad bus sukurta moderni švietimo aplinka (Švietimo ir mokslo ministerija 2015b).

2015 m. Lietuva ėmėsi priemonių vidurinio ugdymo programos baigiamųjų egzaminų ir mokymosi rezultatų vertinimo sistemai tobulinti. Nuo 2017–2018 mokslo metų mokiniams bus suteikta galimybė rinktis arba brandos darbą (angl. *matura project*), arba vieną iš baigiamųjų egzaminų. Brandos darbas padės įvertinti pagrindines ir su konkrečiu dalyku susijusias mokinio kompetencijas, kūrybingumą ir atsakomybę, juo bus skatinamas analitinis mąstymas (Švietimo ir mokslo ministerija 2016a).

Pasinaudojus Europos socialinio fondo lėšomis, Lietuvoje ketinama įkurti 10 gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos (angl. STEAM)¹² mokyimo centrų. Taip siekiama skatinti diegti švietimo srities inovacijas ir patenkinti vietos poreikius. Sprendimas įtraukti menų paremtas geriausios užsienio šalių patirties analize (Kaunaitė *et al.*, 2015 m.). Kad būtų įkurti STEAM centrai, būtina partnerystė tarp savivaldybių, mokslo ir verslo sektorių (Švietimo ir mokslo ministerija 2016b).

2 langelis. Mokytojo profesijos patrauklumo didinimas

Pagrindiniai uždaviniai

- Mokytojai senėja. 37,1 proc. visų pradinės mokyklos ir 42,4 proc. visų vidurinės mokyklos mokytojų yra vyresni nei 50 metų. Tik 10 proc. pedagogikos studijų absolventų pasirenka šią profesiją. Vyresni mokytojai nenori išeiti į pensiją, nes pensijos mažos, o studentams mokytojo profesija atrodo nepatraukli. Atsižvelgiant į BVP vienam gyventojui, mokytojų darbo užmokestis yra mažiausias Europos Sąjungoje (2015 m. *Eurydice* duomenys)¹³. Todėl ateityje gali pritrūkti, pvz., fizikos ir chemijos mokytojų (2015 m. Mokslo ir studijų stebėsenos analizės centro (MOSTA) tyrimas, Lietuvos švietimo taryba 2015a).
- Dėl demografinių priežasčių mokinių ir mokytojų santykis yra mažas (EBPO 2013a). Vidurinio ugdymo lygmeniu vienam mokytojui tenka mažiau kaip aštuoni mokiniai. Įvertinus švietimo padėtį regionuose, nustatyta, kad didelėse bendrojo lavinimo mokyklose aukštos kvalifikacijos mokytojų yra gerokai daugiau nei mažose mokyklose (Švietimo ir mokslo ministerija 2015c).
- Privaloma mokymo praktika mokyklose pirminio mokytojų rengimo etapu yra nepakankama, taip pat nėra oficialios neseniai kvalifikaciją įgijusių mokytojų įvadinio mokymo programos. Pažangūs mokymo metodai per mažai taikomi, o už kokybišką mokymą skiriamas ribotas atlygis (2014 m. Nacionalinio egzaminų centro duomenys).
- Pagal galiojančią mokytojų atestavimo sistemą mokytojai neskatinami gerinti savo kvalifikacijos, nes jie neprivalo nuolat įrodyti savo įgytos kvalifikacijos kategorijos gebėjimų (2015 m. Lietuvos švietimo tarybos duomenys). Mokytojų profesinio tobulėjimo finansavimas labai skiriasi, nes kai kurioms savivaldybėms skiriama triskart daugiau lėšų nei kitoms.
- Daugelio mokytojų teigimu, kad galėtų dirbti su specialiųjų poreikių turinčiais ar motyvacijos mokytis stokojančiais vaikais, jiems reikia specialių žinių (2014 m. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenys). Kalbėdami apie pasirengimą profesiniam gyvenimui, jauni mokytojai savo teorines konkrečiau dalyko žinias vertina labai gerai. Tačiau, jų manymu, jiems trūksta pedagoginės kompetencijos, pvz., gebėjimo individualizuoti mokymą ir diferencijuoti švietimą (Švietimo ir mokslo ministerija 2015a).

¹² STEAM centrais siekiama skatinti diegti inovacijas ir užtikrinti kūrybingumą švietimo srityje. Su menais ir dizainu susijusi STEAM centrų sudedamoji dalis numatyta kaip tarpdisciplininis kūrybos procesas, kuriuo susiejamas kūrybingumas, technologijos ir valdymas.

¹³ 2014–2015 m. Lietuvoje pagrindinio ugdymo lygmens mokytojų teisės aktais nustatytas bazinis darbo užmokestis neatskaičius mokesčių, palyginti su BVP vienam gyventojui dalimi, buvo mažiausias ES (minimalus darbo užmokestis – 32,3 proc., didžiausias darbo užmokestis – 59,4 proc.). 2009–2014 m. minimalus teisės aktais nustatytas mokytojų bazinis darbo užmokestis buvo realiai įšaldytas.

Vyriausybės priemonės mokytojo profesijos patrauklumui didinti

- *Papildomos mokytojams skirtos lėšos.* Vyriausybė padidino pradedančių mokytojų darbo užmokestį ir skyrė finansavimą ankstyvam išėjimui į pensiją kompensuoti, kad būtų sukurta daugiau naujų darbo vietų ir jauniems mokytojams būtų suteikta daugiau galimybių įsidarbinti.
- *Parama gabiems mokytojo kvalifikacijos siekiantiems studentams.* Kad būtų suteikta parama siekiant įgyti mokytojo kvalifikaciją, buvo sukurta mokytojų rengimo stipendija, skirta gerų akademinių rezultatų pasiekusiems studentams.
- *Mokymo srities darbuotojų kompetencijos didinimo ir kvalifikacijos gerinimo priemonės.* 2015 m. į švietimo ir mokymo studijų srities aprašą įtraukti nauji pirminiam mokytojų rengimui taikytini reikalavimai. Nuo 2017 m. šių reikalavimų turės laikytis visos aukštojo mokslo laipsnį suteikiančios mokytojų rengimo institucijos.
- *Absolventų susidomėjimo mokytojo profesija didinimo priemonės.* Siekiant paskatinti neseniai įvairių mokslo sričių kvalifikaciją įgijusius absolventus dirbti mokyklose, įgyvendinama verslo sektoriaus inicijuota programa „Renkuosi mokyti“.
- *Jaunų mokytojų paramos iniciatyvos.* Rengiama mokytojams skirta mentorystės programa.

Tai yra išsamios priemonės, nes jomis siekiama padidinti mokytojo profesijos patrauklumą jauniems žmonėms ir pagerinti dabartinių mokytojų darbo ir jų rengimo sąlygas. Priemonės remia Europos struktūriniai fondai. Daugiausia sunkumų kils siekiant panaikinti skirtumus kaimo ir miesto vietovėse.

6. Aukštojo mokslo modernizavimas

Lietuvoje tretinį išsilavinimą įgijusių 30–34 m. asmenų skaičius yra didžiausias Europos Sąjungoje. 2015 m. jis dar labiau išaugo – nuo 51,3 proc. 2013 m. iki 57,6 proc. (palyginti su ES vidurkiu, kuris siekia 38,7 proc.). Tačiau esama lyčių nelygybės – tretinio mokslo įstaigas baigia gerokai daugiau moterų (68,4 proc.) nei vyrų (47,2 proc.).

Nustatyta trūkumų aukštojo mokslo kokybės ir inovacijų rezultatų srityje. Dėl mažo darbo užmokesčio, sudėtingų biurokratinių viešųjų pirkimų procedūrų ir kalbos barjero sunku pritraukti užsienio ekspertų ir nukreipti gabius vietas specialistus į akademinę sritį. Per mažai taikomi pažangūs mokymo metodai, o mažas darbo užmokestis ir didelis darbo krūvis turi įtakos mokymo kokybei (Aleksandravičiūtė, 2014 m.). Mokymo srities darbuotojų kompetencija nėra sistemingai tobulinama (Pauliukaitė et al. 2015a).

Nors 2015 m. neseniai aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygis buvo didesnis už ES vidurkį (88,5 proc., palyginti su 81,9 proc.),¹⁴ darbdaviai Lietuvoje nurodo sunkumus, kurių patiria ieškodami potencialių darbuotojų, turinčių reikalingų ar tinkamų įgūdžių (2013 m. Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo duomenys). Darbuotojų ypač trūksta informacinių ir ryšių technologijų, transporto ir logistikos, gamybos ir sveikatos priežiūros sektoriuose (2014 m. Europos Komisijos duomenys). Darbdaviai taip pat teigia, kad absolventams trūksta socialinių gebėjimų – kritinio mąstymo, problemų sprendimo ir kolektyvinio darbo (Pauliukaitė 2015b).

Neseniai buvo imtasi įvairių priemonių, siekiant pagerinti aukštojo mokslo kokybę ir jo atitiktį darbo rinkos poreikiams. 2015 m. spalio 1 d. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA) pristatė savo atlikto šalies absolventų karjeros stebėsenos tyrimo rezultatus. Iš šio tyrimo matyti, ar absolventai įdarbinami pirmaisiais metais po studijų baigimo, kur jie dirba ir koks yra jų darbo užmokestis (2015 m. MOSTA duomenys). 2015 m. nustatyta¹⁵, kad tik sėkmingai valstybinį matematikos brandos egzaminą išlaikę mokiniai gali pretenduoti į valstybės finansuojamą studijų vietą.

¹⁴ 20–34 m. asmenys, baigę mokslus per pastaruosius trejus metus iki ataskaitinių metų.

¹⁵ <https://www.e-tar.lt/portal/en/legalAct/25381bf045a611e5a38cd6cdb94b0c51>.

2016 m. birželio 29 d. Seimas priėmė naują aukštojo mokslo ir studijų įstatymą. Įstatyme nustatyti minimalūs priėmimo į visus universitetus reikalavimai ir privalomas profesinis orientavimas prieš stojant į universitetus. Be to, įstatyme numatytas geresnis bendradarbiavimas su socialiniais partneriais rengiant mokymo programas ir mokymosi darbo vietoje galimybių didinimas studijuojant universitetuose. Bus sudarytos sąlygos baigus profesinių studijų programas pereiti prie tradicinių magistrantūros studijų. 2016 m. veikiausiai bus paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus dėl aukštojo mokslo įstaigų lektorių kvalifikacijos tobulinimo.

7. Profesinio rengimo ir mokymo modernizavimas ir suaugusiųjų mokymosi skatinimas

Nors bendras mokinių, priimtų į profesinio rengimo ir mokymo įstaigas, skaičius padidėjo nuo 20 000 2011–2012 mokslo metais iki 23 000 2014–2015 mokslo metais¹⁶ (Lietuvos statistikos departamentas 2015b), vidurinio¹⁷ profesinio rengimo ir mokymo įstaigose besimokančių mokinių dalis Lietuvoje tebėra maža ir 2014 m. dar sumažėjo (26,7 proc., palyginti su 27,6 proc. 2013 m.). Nors nacionalinis mokyklos nebaigimo rodiklis yra gana žemas, iš nacionalinių statistinių duomenų matyti, kad profesinio rengimo ir mokymo įstaigų nebaigia daugiau mokinių (2014 m. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro duomenys).

Neseniai vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų¹⁸ užimtumo lygis jau vėl panašus į prieš krizę buvusį lygį (72,2 proc. 2015 m., palyginti su ES vidurkiu – 70,8 proc. 2015 m. ir 48,7 proc. 2011 m.). Neseniai profesines mokyklas baigusiu asmenų užimtumo lygis taip pat gana didelis (75,6 proc., palyginti su 2015 m. ES vidurkiu – 73 proc.). Neseniai bendrojo lavinimo mokyklas baigusiu ir vidurinį arba po vidurinio ugdymo įgytą, aukštojo mokslo laipsnio nesuteikiantį išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygis yra 67,2 proc., o neseniai aukštąjį išsilavinimą įgijusių asmenų – 88,5 proc.

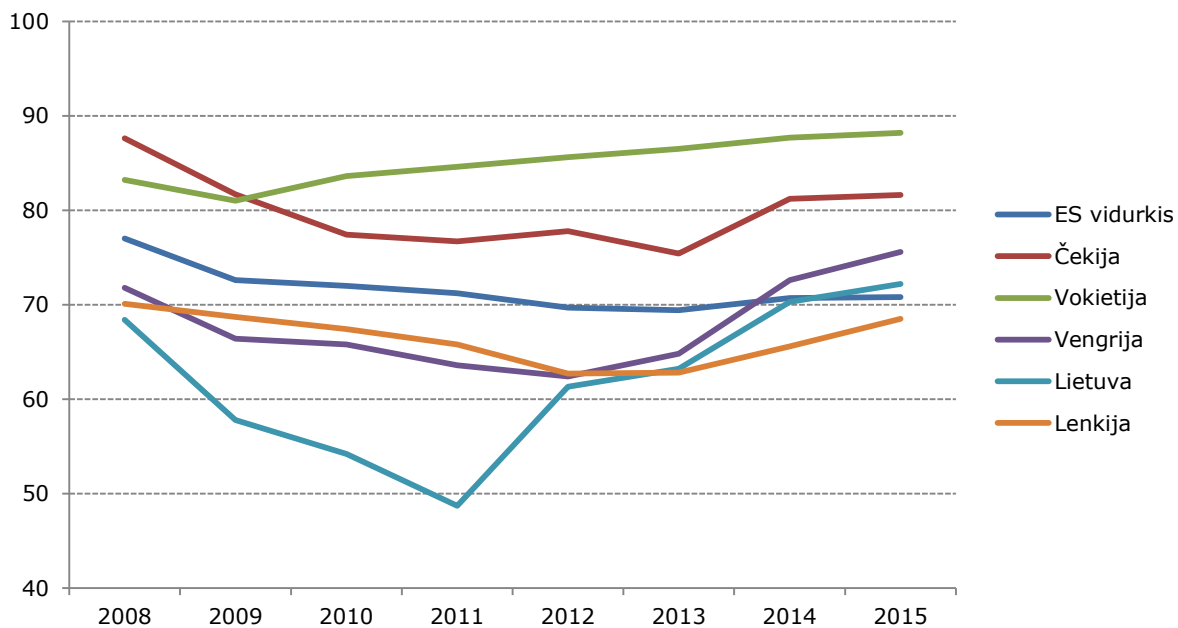
Nors dalyvavimo suaugusiųjų mokymo programose lygis, palyginti su 2014 m., šiek tiek padidėjo, jis tebėra nedidelis (5,8 proc., palyginti su 2015 m. ES vidurkiu – 10,7 proc.). Iš naujausių EBPO atlikto Suaugusiųjų gebėjimų tyrimo (Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programa, angl. PIAAC) rezultatų matyti, kad, palyginti su suaugusiais tyrime dalyvaujančiose EBPO šalyse, suaugusiųjų Lietuvoje raštingumo lygis yra vidutinis, mokėjimo skaičiuoti – geresnis už vidutinį, o gebėjimo spręsti problemas technologijomis grindžiamoje aplinkoje – prastesnis už vidutinį. 16–24 m. jaunuolių raštingumas Lietuvoje geresnis už visų gyventojų raštingumą. Palyginti su jaunuoliais tyrime dalyvaujančiose EBPO šalyse, jų raštingumo lygis yra geresnis už vidutinį (2016 m. EBPO duomenys).

¹⁶ Į aukštojo mokslo įstaigas priimtų studentų skaičius šiuo laikotarpiu nuolat mažėjo, t. y. universitetuose jis sumažėjo nuo 33 400 2011–2012 mokslo metais iki 29 700 2014–2015 mokslo metais, kolegijose – nuo 16 400 iki 13 600 tuo pačiu laikotarpiu.

¹⁷ ISCED 3 lygmuo.

¹⁸ 20–34 m. asmenys, baigę povidurinio ugdymo tretinio išsilavinimo nesuteikiančias mokymo įstaigas (3 ir 4 lygmenys) per pastaruosius trejus metus iki atskaitinių metų.

3 pav. Vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygio pokyčiai (ISCED 3–4 lygiai)

Šaltinis – Europos Komisijos patikslinti Eurostato duomenys. Interneto duomenų kodas: *edat_ifse_24*.

Iki 2022 m. įgyvendintinos priemonės, kuriomis siekiama padidinti profesinio rengimo ir mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams, apima 17 sektorių kvalifikacijos standartų priėmimą ir modulių profesinio rengimo ir mokymo programų sukūrimą pagal šiuos standartus. 2016 m. pabaigoje bus parengtas pameistrystės programų kūrimo ir įgyvendinimo veiksmų planas. Toliau bus tobulinamas profesinio orientavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas tikroje ir virtualioje aplinkoje.

Pagrindinis 2016–2023 m. suaugusiųjų švietimo plėtros tikslas – sukurti tvarią suaugusiųjų švietimo sistemą ir pritaikyti mokymosi visą gyvenimą programas prie nacionalinės ekonomikos ir visuomenės poreikių. Siekiant toliau tobulinti šią sritį, bus remiamasi neformaliojo suaugusiųjų švietimo finansavimo metodais ir ilgalaike neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtros programa. Vyriausybė taip pat paskelbė iš dalies pakeisianti neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymą (Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2016a, 2016b).

8. Nuorodos

Aleksandravičiūtė B. *et al.* (2014 m.) „Lietuvos studijų būklės apžvalga“, MOSTA, http://www.mosta.lt/images/leidiniai/Lietuvos_studiju_bukles_apzvalga_2014.pdf.

Europos Sąjungos Taryba (2016 m.), 2016 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija dėl 2016 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2016 m. Lietuvos stabilumo programos, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016H0818\(17\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32016H0818(17)).

Švietimo paslaugų centras (2015 m.), Švietimo ir mokslo ministerija, ES finansuojamo 2012–2013 m. projekto „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtra“ tyrimo ataskaita, <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/ipup-projektas/apie-projekta/11671>.

Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas (2013 m.), „Trečiasis Europos bendrovių tyrimas“, <http://www.eurofound.europa.eu/surveys/2013/european-company-survey-2013-00>.

Europos Komisija (2014 m.), Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties GD, „Country fiche — Overview report: Mapping and Analysing Bottleneck Vacancies in EU Labour Markets — Lithuania“, http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=993&langId=en&newsId=2131&moreDocuments=yes&tableName=n_ews.

Eurydice (2015 m.), „Teachers’ and School Heads’ Salaries and Allowances in Europe 2014/15“, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/188EN.pdf.

IEA (2012 m.), „TIMSS and PIRLS 2011: Achievement Results in Reading, Mathematics, and Science“, <http://timssandpirls.bc.edu/data-release-2011/pdf/Overview-TIMSS-and-PIRLS-2011-Achievement.pdf>.

Kaunaitė. U, Valauskaitė L. (2015 m.), „Gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEAM) ugdymas ir populiarinimas: geriausias užsienio praktikos ir jų taikymas Lietuvoje“, http://www.slideshare.net/Kompiuterininku_dienos/dr-svetlana-kauzonien-vietimo-ir-mokslo-viceministr-steam-mokslas-technologijos-ininerija-krybikumas-ir-matematika-inovacij-kultros-formavimas.

Lietuvos švietimo taryba (2015a), „Dėl pedagogų rengimo politikos tobulinimo“, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=9495&p_k=1.

Lietuvos švietimo taryba (2015b), Lietuvos švietimo taryba, „Dėl bendrojo ugdymo politikos: problemos ir jų sprendimai“, http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=9495&p_k=1.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (2016a), „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2016–2023 metų plėtros programa“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/3a34e780007811e6b9699b2946305ca6>.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (2016b), „2016 m. Nacionalinė reformų darbotvarkė“, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/nrp2016_lithuania_lt.pdf.

Švietimo ir mokslo ministerija (2014 m.), „Inovatyvių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formų tyrimo ataskaita“, <http://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/rezultatai.php>.

Švietimo ir mokslo ministerija (2015a), „Švietimo problemos analizė. Kaip rengiami mokytojai?“, 2015 m. gruodžio mėn., Nr. 15 (139).

Švietimo ir mokslo ministerija (2015b), „Geros mokyklos koncepcija 2015“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f2f65120a7bb11e5be7f919a1e6b>.

Švietimo ir mokslo ministerija (2015c), „Lietuva. Švietimas regionuose. Mokykla“ (2015 m.), [https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/Svietimas%20regionuose%202015%20\(3\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/Svietimas%20regionuose%202015%20(3).pdf).

Švietimo ir mokslo ministerija (2016a), Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos 2015 metų veiklos ataskaita, <http://www.smm.lt/web/lt/veikla/ministerijos-veiklos-ataskaitos>.

Švietimo ir mokslo ministerija (2016b), „10-yje regionų steigiami STEAM centrai sudarys Lietuvos moksleiviams galimybes iš arčiau susipažinti su mokslu“, Komunikacijos skyrius, 2016 m. balandžio 26 d. pranešimas spaudai, http://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/10-yje-regionu-steigiami-steam-centrai-sudarys-lietuvos-moksleiviams-galimybes-is-arciau-susipazinti-su-mokslu.

Švietimo ir mokslo ministerija (2016c), <http://www.delfi.lt/news/daily/education/smm-siulo-del-mokytoju-algu-perziureti-valstybes-biudzeta.d?id=70183022>.

Švietimo ir mokslo ministerija (2016d), https://www.smm.lt/web/lt/pranesimai_spaudai/naujienos_1/nuo-sausio-1-d-didejo-maziausiai-uzdirbanciu-pedagogu-algos-kiek-ir-kam.

Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA) (2015 m.), „Bendrojo priėmimo į Lietuvos aukštąsias mokyklas 2015 m. apžvalga“, <http://www.mosta.lt/lt/leidiniai>.

Nacionalinis egzaminų centras (2014 m.), „Trumpos 2014 metų Nacionalinio mokinių mokymosi pasiekimų tyrimo išvados“, <http://nec.lt/434/>.

EBPO (2013a), „Education at a Glance“, <http://www.oecd.org/edu/eag2013%20%28eng%29--FINAL%2020%20June%202013.pdf>.

EBPO (2013b), „PISA 2012 results: What Students Know and Can do. Student Performance in Mathematics, Reading and Science (Volume I)“, <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-I.pdf>.

EBPO (2016 m.), „Skills matter. Lithuania“, <http://www.oecd.org/countries/lithuania/Skills-Matter-Lithuania.pdf>.

Pauliukaitė Ž *et al.* (2015a), „Lietuvos studijų būklės apžvalga“, MOSTA, http://www.mosta.lt/images/leidiniai/Lietuvos_studiju_bukles_apzvalga_2015.pdf.

Pauliukaitė Ž (2015b), „Studijų kokybė Lietuvoje: suinteresuotųjų šalių požiūris 2014“, MOSTA, http://www.mosta.lt/images/leidiniai/Studiju_kokybe_suinteresuotuju_saliu_pozioris_Santrauka.pdf.

Pukenė R. (2016 m.), „Patikrino dešimtokų žinias: pasiekėm dugną“, 2016 m. vasario 26 d., DELFI LT, <http://www.delfi.lt/news/daily/education/patikrino-desimtoku-zinias-pasiekem-dugna.d?id=70514090>.

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (2014 m.), „Early leaving from vocational education and training in Lithuania“, http://www.kpmc.lt/refernet/wp-content/uploads/2012/12/LT_2013_Article-early-leavers.pdf; http://www.kpmc.lt/refernet/?page_id=305.

Lietuvos statistikos departamentas (2014 m.), <http://osp.stat.gov.lt/lt/rodikliai25>.

Lietuvos statistikos departamentas (2015a), <https://osp.stat.gov.lt/lt/temines-lenteles1>.

Lietuvos statistikos departamentas (2015b), „Lietuvos statistikos metraštis 2015“, <http://www.osp.stat.gov.lt/web/guest/statistikos-leidiniu-katalogas>.

9. Priedas. Pagrindinių rodiklių šaltiniai

Rodiklis	Eurostato interneto duomenų kodas
Švietimo ir mokymo įstaigų nebaigę asmenys	edat_ifse_02 + edat_ifse_14
Tretinį išsilavinimą įgiję asmenys	edat_ifse_03 + edat_ifs_9912
Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra	educ_uoe_enra10
Neseniai išsilavinimą įgijusių asmenų užimtumo lygis	edat_ifse_24
Viešosios išlaidos švietimui, išreikštos BVP dalimi	gov_10a_exp
Vienam mokiniui tenkančios išlaidos viešosiose ir privačiose institucijose	educ_uoe_fini04
Judumas mokymosi tikslais	educ_uoe_mobg03
Suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą programose	trng_ifse_01

Pastabas ir klausimus galima teikti toliau nurodytu e. pašto adresu:
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

